

Tako ćemo za manje novaca dobiti manji rječnik u kojem rječničkoga neće biti ništa manje.

Stjepan Babić

## PRETISAK KAŠIĆEVE GRAMATIKE

Pretisci starijih vrijednih izdanja nisu danas više novost. Rijetki primjerci ili unikatni pohranjeni u brižljivo čuvanim trezorima knjižnica dolaze na taj način u ruke neusporedivo većem broju čitatelja. Kulturna i književna baština prestaje biti samo izložbeni eksponat.

Novim nazorima i novoj tehnici možemo zahvaliti što se nedavno pojavio pretisak prve hrvatske štampane gramatike *Institutiones linguae illyricae* Bartula Kašića. Bilo bi nam drago da je ponovno izdanje toga Kašićeva gramatičkog djela izrađeno u našoj sredini — poput Vrančićeva i Belostenčeva rječnika, na primjer — ali smo jednako sretni što je Kašićeve *Institutiones* izdao prof. dr. Reinhold Olesch, profesor slavistike iz Kölna.

Pri izradi gramatike mnogo je toga bilo Kašiću zadano: strukturom je svojom trebala odgovarati tadašnjim latinskim gramatikama, a namjenom zadovoljiti potrebe katoličke protureformacije. Tako omeđene okvire trebalo je ispuniti sadržajem koji se s gledišta školovanoga Pažanina, kakav je bio Bartul Kašić, zvao tada *lingua illyrica*. Za njega je to bilo u prvome redu ona ikavica koja je tadašnjom akcentuacijom i tadašnjim oblicima uvelike zbližavala štokavsko i čakavsko narječje. Tom je tipu prilagodio znakovlje koje na segmentalnoj osi teži monografemskom sustavu (jedino su *ć*, *d*, *lj*, *nj*, *š* bilježeni sa dva znaka), a na supersegmentalnoj trojkom bilježenju po latinskom uzoru: akut (*á*), gravis (*à*) i cirkumfleks (*â*) pored, dakako, geminiranja (*ribba*, *meed*). U deklinaciji imenica, sa sedam padeža u jednini i osam u množini, razlikuje Kašić tri promjene (1. imenice muškog i srednjeg roda, 2. imenice ženskoga roda na *-a*, 3. imenice ženskoga roda na

konsonant) koje se, opet, unutar sebe dijele na jednakosložne i nejednakosložne. Tu je iznesena čitava skala nastavaka, radilo se o alomorfnim situacijama (dat. mn. *golubom-pužem*) ili morfemskim mnogostrukostima (gen. mn. *golubov-goluba-golubi*, instr. mn. *golubimi-golubima-golubi*). Nisu zaobavljene — kao uostalom ni kod drugih dekliniranih riječi — morfonološke promjene tipa *snig-sniže*, *sluga-sluzi* (pored *slugi*). U pridjevsku su deklinaciju smješteni, pored nekih zamjenica (npr. *što* i *ča*), redni i glavni brojevi: *prvi* ali i *jedan*, *jedanadesti* ali i *jedanadeste*, pa zatim samo glavni brojevi kao *dvesti* ili *dvisto*, *petsat* ili *petsto*, *tisuća* itd. S druge pak strane, u poglavlju o zamjenicama nalazimo i odjeljak s deklinacijom likova poput *taj*, *moj*, *tvoj*, *naš* i dr.

Glagolskim je promjenama posvećen najveći dio morfologije. Prema predloženoj je klasifikaciji vidljivo da je Kašić nastojao naći domaći izraz za svaki latinski konjugacijski sklop. Bez obzira na gdje koje nateže što ih susrećemo kod takvih ekvivalencija ostaje spoznaja o bogatstvu konjugacijskih oblika, o potvrdi da, na primjer, *bihomo* i *bihote* ili *učahomo* i *učahote* služe za najnormalniju svakodnevnu uporabu, da je završno *-m* u 1. licu jednine prezenta već potpuno ustaljeno (čak se i kod primjera *mogu* nalazi dubleta *možem*), da su oblici *dvigni* (*on*) i *budi* (*on*) za 3. l. jednine imperativa sasvim obični itd.

Završni dio gramatike prikazuje priloge, prijedloge, uzvike i veznike.

Dobili smo tako na punih 190 strana osnovni opis jednog jezičnog idioma koji se Kašiću činio najpogodnijim u protureformacijskom djelovanju. Kad je objavio taj svoj opis u Rimu 1604. godine, bio je svjestan svoga pionirskog posla. Nije ipak mogao znati kojim će pravcem poći jezična standardizacija. A ona je krenula učvršćivanjem upravo onoga sustava što ga danas — čitajući Kašićevu gramatiku — prepoznajemo kao stariju fazu hrvatskoga književnog jezika.

Milan Moguš

## V I J E S T I

### OSMI MEĐUNARODNI SLAVISTIČKI KONGRES

Zagreb □ 3—9. IX. 1978 □ Ljubljana)

Osmi je međunarodni slavistički kongres događaj bez premca u našoj zemlji. Nikada dosad nismo u svojoj sredini ugostili tako značajan slavistički skup, nikada Zagreb nije bio, makar i privremeno, središte svjetske slavistike. Na kongresu su se skupili slavisti sa svih kontinenata, sve od daleke Australije i Novoga Zelanda. Bilo je na kongresu blizu 1500 stručnjaka svih slavističkih područja, a prijavili su blizu 1000 referata i priopćenja.

Kongres je tematski radio u ovim sekcijama: Lingvistika, Znanost o književnosti, Literarno-lingvistička problematika, Folkloristika, Općeslavenska historijsko-filološka problematika. Na taj je način svaki slavist mogao ponuditi rezultate svojih specifičnih istraživanja i svaki se je referat mogao tematski uključiti u jednu od navedenih sekcija.

Kongres je posebno obilježio 150. obljetnicu rođenja velikana ruske književnosti L. N. Tolstoja i 85. obljetnicu rođenja velikana hrvatske književnosti M. Krleža.

Za naš je časopis od posebnoga interesa rad sekcije za lingvistiku, poglavito ona pitanja koja su na svoj način zadirala u teoretske ili praktične probleme u vezi s našim jezikom. Nisu manje značajna ni mnoga pitanja iz opće lingvističke teorije i posebne teorije o književnim jezicima jer pridonose holjem razumijevanju zakonitosti i u hrvatskom književnom jeziku, unapređuju dakle naše spoznajne horizonte i potiču na sve adekvatniji pristup opisu, tumačenju i shvaćanju pojava u našem književnom jeziku. Ovdje međutim nije moguće sve te referate ni nabrojiti ni razgraničiti; oni ostaju kao trajna vrijednost, ostaju i kao izraz i odraz shvaćanja, dostignuća i mogućnosti svjetske i naše (hrvatske i ju-

goslavenske) slavistike u ovom trenutku. Svaki budući ozbiljan rad mora s njima računati i od njih polaziti. To je najviše i najvažnije što se o kongresnim referatima može reći; to je ujedno i glavni smisao održavanja takvih svjetskih kongresa, smisao koji kongrese opravdava i zbog čega se sazivlju.

Za nas je kongres imao i neka posebna, izuzetna značenja. Iako su kongresni bili svi slavenski jezici i još od neslavenskih engleski, francuski i njemački, na ovom se je kongresu više nego na ijednom dosad govorila i čula naša riječ. Ona je pratila sudionike kongresa i u svim situacijama izvan kongresnih dvorana i Filozofskoga fakulteta u Zagrebu gdje se je kongres održavao: zvučala im je i zvonila u ušima na ulici i u hotelu, na primanjima, u posjetima i obilascima, u razgovorima, u dogovorima. Tako se ta naša riječ, razgovorna i književna, usmena i pisana, s dijalekatskim i lokalnim primjesama ili bez njih, pokazala i dokazala kao jezik funkcionalno sposoban zadovoljiti sve potrebe svjetskih slavista, a slavisti su se trudili i da ga razumiju i da se njime služe, ne samo pasivno nego u velikoj mjeri i aktivno. Za vrijeme održavanja kongresa bio je dakle naš jezik nezaobilazni medij opće komunikacije svjetskih slavista.

Svjetski su slavisti imali prilike i mogućnosti vidjeti i upoznati sav naš slavistički, pa i općenito književni i jezični rad, osjetiti bilo naših kulturnih i društvenih težnji i dostignuća, posjetiti arhive i knjižnice, muzeje i galerije, izložbe; imali su se prilike suočiti s našim ljudima, čitati otvorenu knjigu o povijesti i sadašnjosti grada domaćina Zagreba i drugih gradova i krajeva koje su posjetili. Bila je to i rijetka prilika za međusobno upoznavanje i zbližavanje velikoga broja naših i inozemnih slavista, najuspješniji most za živa i neposredna znanstvena strujanja i najsigurniji put za prodor u svijet naše slavističke misli.